

De verklaring van een wereldwijd ethos

Paul van der Velde (vertaling)

Door het Parlement van de Godsdiensten der Wereld, bijeen van 28 augustus tot 5 September 1993, te Chicago, Illinois, U.S.A.

Introductie

De wereld verkeert in doodsstrijd. Het leed doordringt alles zo diep en het is zo urgent dat we ons gedwongen zien de verschijningsvormen ervan met name te noemen opdat duidelijk wordt hoe diep dit leed eigenlijk gaat.

De vrede ontglipt ons... de planeet wordt vernietigd... mensen die elkaar buren zijn leven in angst... mannen en vrouwen raken van elkaar vervreemd... kinderen sterven!

Dit is afschuwelijk!

Wij veroordelen het misbruiken van het ecosysteem van de aarde.

Wij veroordelen de armoede die eventuele mogelijkheden in het leven verstikt; de honger die het lichaam van de mens verzwakt; de verschillende vormen van economische ongelijkheid die zovele families dreigen te gronde te richten.

Wij veroordelen de sociale verwarring van de naties; het disrespect voor rechtvaardigheid waardoor mensen in de marge worden gedreven; de anarchie die onze gemeenschappen dreigt over te nemen en de onzinnige dood van kinderen door geweld. In het bijzonder veroordelen we agressie en haat in de naam van religie.

Maar deze doodsstrijd hoeft er niet te zijn.

Hij hoeft er niet te zijn omdat de basis voor een ethos al aanwezig is. Dit ethos schept de mogelijkheid voor een betere orde, zowel voor de wereld als voor het individu, en deze voert mensen weg van wanhoop, en de samenlevingen weg van chaos.

Wij zijn vrouwen en mannen die de voorschriften en praktijken van de wereldreligies omarmd hebben:

We bevestigen dat er een gezamenlijk aantal kernwaarden in de leringen van de religies te vinden is en dat deze de basis vormen van een wereldethos.

We bevestigen dat deze waarheid al bekend is, maar hij moet nog nageleefd worden in hart en in daad.

We bevestigen dat er een onherroepbare, onvoorwaardelijke norm bestaat voor ieder gebied van het leven, voor families en voor gemeenschappen, voor rassen, naties en religies. Er bestaan al oude richtlijnen voor het menselijk gedrag die te vinden zijn in de leringen van wereldreligies. Zij vormen de basis voor een duurzame wereldorde.

Wij verklaren:

We zijn van elkaar afhankelijk. Ieder van ons is afhankelijk van het welzijn van het geheel, en daarom hebben wij respect voor de gemeenschap van de levende wezens, voor mensen, dieren en planten, en voor het behoud van de aarde, de lucht, het water en de grond.

We nemen individuele verantwoordelijkheid op ons voor alles wat we doen. Al onze beslissingen, daden en ons nalaten te handelen hebben gevolgen.

Wij moeten anderen behandelen zoals wij willen dat anderen ons behandelen. We verbinden ons ertoe leven, waardigheid, individualiteit en verschil te respecteren zodat iedereen, zonder uitzondering, menselijk wordt behandeld. We moeten geduld hebben en acceptatievermogen. We moeten kunnen vergeven, leren van het verleden, maar we mogen onszelf nooit toestaan onderworpen te raken aan onze eigen herinneringen aan haat. We moeten ons hart voor elkaar openstellen, we moeten onze kleine verschillen opgeven voor het belang van de wereldgemeenschap, waarbij we een cultuur van solidariteit en verwantschap in stand houden.

Wij beschouwen de mensheid als onze familie. We moeten proberen vriendelijk en edelmoedig te zijn. We moeten niet voor onszelf alleen leven, maar we moeten ook anderen dienen, we mogen de kinderen nooit vergeten, de bejaarden, de armen, de mensen die lijden, de invaliden, de vluchtelingen en de eenzamen. Niemand mag ooit als een tweederangs burger beschouwd of behandeld worden of hoe dan ook uitgebuit worden. Er moet gelijk deelgenootschap zijn tussen man en vrouw. We mogen geen enkele seksuele immoraliteit begaan. We moeten iedere vorm van overheersing of misbruik achter ons laten.

We moeten onszelf toewijden aan een cultuur van geweldloosheid, respect, rechtvaardigheid en vrede. We mogen andere mensen niet onderdrukken, verwonden, martelen of doden, omdat we geweld als middel om geschillen te beslechten afwijzen.

Wij moeten streven naar een rechtvaardige sociale en economische orde, waarin iedereen een gelijke kans heeft ziet als mens ten volle te verwezenlijken. We moeten waarachtig en mededogend zijn in ons spreken en doen, we moeten eerlijk zijn in onze omgang met allen en we moeten vooroordelen en haat proberen te voorkomen. We mogen niet stelen. We moeten verder reiken dan de overheersing van het verlangen naar macht, prestige, geld en alles wat we kunnen verteren, willen we een rechtvaardige vredige wereld creëren.

De aarde kan niet verbeterd worden als niet eerst het bewustzijn van het individu wordt veranderd. Wij verbinden ons ertoe dat we ons bewustzijn zullen vergroten door onze geest discipline bij te brengen door meditatie, door gebed en door positief denken. Zonder risico's en de bereidheid tot opoffering kan er geen fundamentele verandering zijn in onze situatie. Daarom moeten wij ons wijden aan dit wereldwijde ethos, aan onderling begrip en aan levenswijzen die de gemeenschap ten goede komen, vrede koesteren en goed zijn voor de natuur.

Wij nodigen alle mensen, religieus of niet, uit hetzelfde te doen.

De beginselen van een wereldwijd ethos

Onze wereld maakt *een fundamentele crisis* door: een crisis in wereldeconomie, in wereldecologie en in wereldpolitiek. Overall zien we gebrek aan een weidse visie, de wirwar van niet opgeloste problemen, verlamming op politiek terrein, middelmatig politiek leiderschap met weinig inzicht of toekomstvisie en in zijn algemeenheid: te weinig zin voor het gemeenschappelijke. Te veel oude antwoorden op nieuwe uitdagingen.

Honderden miljoenen mensen op onze planeet lijden in steeds sterkere mate door werkeloosheid, armoede, honger en de vernietiging van hun families. Hoop op een duurzame vrede tussen de naties verglijdt. Er zijn spanningen tussen de seksen en de generaties. Kinderen sterven, doden en worden gedood. Steeds meer landen worden geschokt door corruptie in politiek en in het zakenleven. Het wordt steeds moeilijker in vrede in onze steden samen te leven door sociale, raciale en etnische conflicten, drugsmisbruik, georganiseerde misdaad en zelfs anarchie. Zelfs burens leven vaak in angst voor elkaar. Onze planeet wordt nog steeds meedogenloos verder geplunderd. Een ineenstorting van het ecosysteem bedreigt ons.

Steeds opnieuw zien we leiders en aanhangers van religies aanzetten tot agressie, fanatisme, haat en vreemdelingenhaat - ze inspireren en legitimeren zelfs gewelddadige en bloedige conflicten. Religie wordt vaak misbruikt puur voor machtspolitieke doeleinden, zelfs voor oorlog. We zijn vervuld van afgrijzen.

Wij veroordelen deze gruwelen en verklaren dat ze er niet hoeven te zijn. Er is al een ethos te vinden in de religieuze leringen van de wereld die de wereldcrisis kan tegengaan. Natuurlijk biedt dit ethos geen directe oplossing voor alle enorme Problemen van de wereld, maar het levert wel de morele grondslag voor een betere orde op individuele en wereldschaal: een visioen dat vrouwen en mannen kan wegleiden uit wanhoop en de samenleving uit chaos.

Wij zijn mensen die ons hebben toegewijd aan de voorschriften en praktijken van de wereldreligies. Wij bevestigen dat er al een consensus bestaat tussen de religies die de basis kan vormen voor een wereldethos - een minimale, *fundamentele consensus* betreffende bindende *waarden*, onherroepelijke *normen* en *fundamentele morele houdingen*.

I. Geen nieuwe wereldorde zonder een nieuw wereldethos!

Wij, vrouwen en mannen behorend tot verschillende religies en streken van de aarde, richten ons daarom tot alle mensen, zowel religieus als niet-religieus. Wij willen de volgende overtuigingen naar voren brengen die wij gemeenschappelijk hebben:

- we hebben allen een *verantwoordelijkheid om een betere wereldorde* tot stand te brengen.
- het is absoluut noodzakelijk dat wij betrokken raken in zaken als mensenrechten, vrijheid, rechtvaardigheid, vrede en het behoud van de aarde.
- onze verschillende religieuze en culturele tradities mogen onze gemeenschappelijke betrokkenheid bij het tegengaan van alle vormen van onmenselijkheid en het werken aan een grotere menselijkheid niet in de weg staan.
- de beginselen uitgedrukt in dit wereldwijde ethos kunnen worden bevestigd door alle mensen met ethische overtuigingen, of deze nu gegrondvest zijn in religie of niet.

- als *religieuze en spirituele mensen* baseren wij ons leven op een Uiterste Werkelijkheid en we halen onze spirituele kracht en hoop daarvandaan, in vertrouwen, in gebed of meditatie, in woord of in stilte. Wij hebben een speciale verantwoordelijkheid voor het welzijn van de gehele mensheid en we hebben de zorg voor de planeet Aarde. We vinden niet dat we beter zijn dan andere vrouwen en mannen, maar we vertrouwen erop dat de oude wijsheid van onze religies de weg naar de toekomst kan aanwijzen.

Na twee wereldoorlogen en het einde van de koude oorlog, de ineenstorting van fascisme en nazisme gaat de mensheid nu een nieuwe periode in de geschiedenis binnen. Tegenwoordig hebben we genoeg economische, culturele en geestelijke bronnen tot onze beschikking om een betere wereldorde te grondvesten. Oude en nieuwe *etnische, nationale, sociale, economische en religieuze spanningen* bedreigen het vreedzaam opbouwen van een betere wereld. We hebben juist nu een grotere technologische vooruitgang dan ooit tevoren gezien en toch zien we dat wereldwijd armoede, honger, kindersterfte, werkeloosheid, eilende en de vernietiging van de natuur niet minder maar juist meer zijn geworden. Veel Volkeren worden bedreigd door economische teloorgang, sociale wanorde, doordat ze politiek gemarginaliseerd raken, door ecologische catastrofes en nationale ineenstorting.

In zo'n dramatische situatie in de hele wereld heeft de mensheid een *visioen* nodig van *volkeren die vreedzaam samenleven*, van etnische en ethische groeperingen en van religies die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor de aarde. Een visioen berust op hoop, doelen, idealen en normen. Over de gehele wereld echter zijn deze ons juist uit handen gegleden. Toch zijn we ervan overtuigd dat het juist de geloofsgemeenschappen zijn die de verantwoordelijkheid dragen dit soort hoop, idealen en richtlijnen te bewaken, te grondvesten en ervoor te zorgen dat ernaar geleefd wordt, ondanks het feit dat er ook geregeld misbruik van is gemaakt en dat er ook wel sprake van mislukking is. Hiervan is bovenal sprake in de moderne Staat. Garanties voor gewetensvrijheid en godsdienstvrijheid zijn noodzakelijk, maar zij vervangen bindende waarden, overtuigingen en normen niet die geldig zijn voor alle mensen zonder te letten op hun sociale afkomst, sekse, huidskleur, taal of religie.

Wij zijn ervan overtuigd dat de menselijke familie op aarde een fundamentele eenheid vormt. Wij brengen de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties van 1948 opnieuw in herinnering. Wat deze formeel verklaarde op het niveau van *rechten* willen wij bevestigen en verdiepen vanuit het perspectief van een *ethos*: de volledige verwerkelijking van de intrinsieke waardigheid van de mens, de onvervreembare vrijheid en principiële gelijkheid van alle mensen en de noodzakelijke solidariteit en onderlinge afhankelijkheid van elkaar van alle mensen.

Op basis van onze persoonlijke ervaringen en de beladen geschiedenis van onze planeet hebben wij geleerd

- dat een betere wereldorde niet gecreëerd of opgedrongen kan worden door wetten, voorschriften en conventies alleen;
- dat de verwerkelijking van vrede, rechtvaardigheid en de bescherming van de aarde afhankelijk zijn van het inzicht en de bereidheid van mannen en vrouwen tot rechtvaardig handelen;
- dat actie ten behoeve van rechten en vrijheden een bewustzijn veronderstelt van verantwoordelijkheid en plicht en dat daartoe de geesten en harten van vrouwen en mannen moeten worden aangesproken;

- dat rechten zonder moraliteit niet lang standhouden en dat er *geen betere wereldorde zal zijn zonder een wereldethos*.

Met een *wereldethos* bedoelen we niet een wereldwijde ideologie of *een enkele eenheidsreligie* die achter alle bestaande religies zou zitten en zeker niet de overheersing van een religie over alle andere. Met een wereldethos bedoelen we een *fundamentele consensus over bindende waarden, onveranderlijke richtlijnen en persoonlijke attitudes*. Zonder zo'n fundamentele consensus over een ethos zal vroeger of later iedere gemeenschap bedreigd worden door chaos of dictatuur en individuele mensen zullen in vertwijfeling geraken.

II. Een fundamentele eis: ieder mens moet menswaardig behandeld worden

Wij zijn mannen en vrouwen die niet onfeilbaar zijn, we zijn onvolmaakt, we kennen grenzen en fouten. We kennen de realiteit van het kwaad. Juist om die redenen voelen we ons genoodzaakt om reden van het welzijn van de wereld uitdrukking te geven aan de fundamentele elementen van een wereldethos -voor zowel Individuen als ook voor gemeenschappen en organisaties, voor staten zowel als voor de religies zelf. We vertrouwen erop dat onze religieuze en ethische tradities die vaak duizenden jaren oud zijn ons een *ethos* verschaffen dat *overtuigend is en uitvoerbaar voor alle vrouwen en mannen van goede wil*, religieus en niet religieus.

Tegelijkertijd weten we dat onze verschillende religieuze en ethische tradities vaak zeer verschillende uitgangspunten bieden omtrent wat nuttig is en wat niet voor mannen en vrouwen, wat rechtvaardig is en wat verkeerd, wat goed is en wat fout. We willen de ernstige verschillen tussen de afzonderlijke religies niet wegedeneren of ontkennen. Ze mogen ons echter ook niet verhinderen in het openbaar te verklaren wat *we al gemeenschappelijk hebben* en gezamenlijk onderschrijven, ieder op basis van onze eigen religieuze of ethische gronden.

Wij weten dat religies de Problemen met het milieu, de economische, politieke en sociale Problemen voor de aarde niet kunnen oplossen. Ze kunnen echter wel voorzien in wat blijkbaar niet te bereiken is langs de weg van economische plannen, politieke programma's of wettelijke regelingen alleen: een *verandering* in innerlijke oriëntatie, de gehele mentaliteit, *de 'harten' van de mensen*, en een omkering van een verkeerde weg naar een nieuwe levensoriëntatie. De mensheid heeft dringend sociale en ecologische hervormingen nodig, maar ze heeft net zo goed *geestelijke vernieuwing* nodig. Als religieuze of spirituele mensen zetten wij ons aan deze taak. De geestelijke krachten van de religies kunnen ons een fundamenteel gevoel van vertrouwen bieden, een perspectief van zingeving, uiteindelijke richtlijnen en een geestelijk thuis. Natuurlijk zijn religies alleen dan geloofwaardig als ze de conflicten die uit de religies zelf voortspruiten elimineren, wanneer ze wederzijdse arrogantie, wantrouwen, vooroordelen en zelfs vijandbeelden uit de weg ruimen en zo respect tonen voor de tradities, heilige plaatsen, feesten en rituelen van andersgelovigen.

Tegenwoordig worden net als in vroegere tijden *vrouwen en mannen* over de gehele wereld *onmenselijk behandeld*. Ze worden beroofd van hun mogelijkheden en van hun vrijheid; hun mensenrechten worden met voeten getreden; hun waardigheid wordt niet gerespecteerd. Macht echter creëert nog geen recht! Tegenover al deze onmenselijkheid eisen onze religieuze en ethische overtuigingen dat *ieder mens menswaardig wordt behandeld!*

Dit betekent dat ieder mens zonder onderscheid op basis van leeftijd, sekse, ras, huidskleur, lichamelijke of geestelijke vermogens, taal, religie, politieke ideeën, nationale of sociale achtergrond een onvervreembare en *onaantastbare waardigheid* bezit. Iedereen is verplicht deze waardigheid in ere te houden en te beschermen, zowel het individu als de Staat. Mensen moeten altijd subject zijn van wetten, ze moeten het doel vormen en nooit slechts de middelen, mensen mogen nooit het voorwerp worden van commercialisering en industrialisatie in economie, politiek en media, in onderzoeksinstituten en in industriële corporaties. Niemand staat 'boven goed en kwaad' - geen mens, geen sociale klasse, geen invloedrijke belangengroep, geen kartel, geen politiek apparaat, geen leger en geen Staat. Integendeel: ieder mens in het bezit van verstand en geweten is verplicht zich op werkelijk menselijke manier te gedragen, *goed te doen en kwaad te vermijden!*

Het is de intentie van dit wereldwijd ethos duidelijk te maken wat dit betekent. We willen hierin onherroepelijke en onvoorwaardelijke ethische normen in herinnering brengen. Deze mogen niet de vorm aannemen van boeien of ketenen, maar ze moeten hulp en steun zijn voor mensen om opnieuw te vinden en te verwerkelijken wat hun leven richting, waarden, oriënteringen en betekenis geeft.

Er is een principe dat te vinden is in vele religies en ethische tradities van de mensheid sinds duizenden jaren en dat daar ook nog steeds aanwezig is: *wat jij niet wilt dat jou geschiedt doe dat ook een ander niet!* Of positief gesteld: *wat jij wilt dat jou geschiedt doe dat ook aan de ander*. Dit zou de onherroepbare, onvoorwaardelijke norm voor alle gebieden van het leven moeten zijn, voor families en gemeenschappen, voor rassen, naties en religies.

Iedere vorm van egoïsme moet worden verworpen: alle eigenbelang, individueel of collectief, in de vorm van klassenbewustzijn, racisme, nationalisme of seksisme. We veroordelen deze omdat ze werkelijk menszijn van de mensen in de weg staan. Zelfbepaling en zelfverwezenlijking zijn volkomen legitiem zolang ze niet gescheiden worden van de eigen verantwoordelijkheid van de mens en de wereldwijde verantwoordelijkheid, hetgeen betekent, van de verantwoordelijkheid voor de medemensen en voor de planeet Aarde.

Dit principe impliceert zeer concrete gedragslijnen waaraan wij, mensen, zouden moeten vasthouden. *Vier algemene, oude richtlijnen* voor menselijk gedrag komen er namelijk uit voort die in de meeste religies van de wereld te vinden zijn.

III. Vier onaantastbare richtlijnen

1. Verplichting tot een cultuur van geweldloosheid en eerbied voor het leven

Tallose vrouwen en mannen uit alle windstreken en van alle religies proberen een leven te leiden dat niet wordt bepaald door egoïsme, maar door inzet voor hun medemensen en de wereld om hen heen. Desondanks vinden we over de hele wereld eindeloze haat, afgunst, jaloezie en geweld, niet alleen tussen Individuen maar ook tussen sociale en etnische groepen, tussen klassen, rassen, naties en religies. Het gebruik van geweld, drugstransporten en georganiseerde misdaad, vaak uitgerust met de nieuwste technische mogelijkheden hebben zich wereldwijd uitgestrekt. Vele plaatsen worden nog steeds geregeerd door terreur 'van boven'; dictators onderdrukken hun eigen volk, en geïnstitutionaliseerd geweld is wijdverbreid. Zelfs in enkele landen waar wetten bestaan om individuele vrijheden te beschermen worden gevangenen gemarteld, mannen en vrouwen verminkt en gijzelaars gedood.

A) In de grote oude religies en ethische tradities van de mensheid vinden we de richtlijn: *Gij zult niet doden!* Of in positieve termen: *heb respect voor het leven!* Laten we opnieuw nadenken over de gevolgen van deze oude richtlijn: alle mensen hebben het recht te leven, op veiligheid, en de vrije ontwikkeling van hun persoonlijkheid in zoverre ze de rechten van anderen niet schaden. Niemand heeft het recht een ander mens lichamelijk of geestelijk te martelen, te verwonden, laat staan te doden. Geen volk, geen land, geen ras, geen religie heeft het recht te haten, te discrimineren, te 'zuiveren', te verbannen, laat staan een 'vreemde' minderheid die anders is in gedrag of er een andere geloofsovertuiging op na houdt, te liquideren.

B) Natuurlijk, waar mensen zijn daar zullen conflicten zijn. Zulke conflicten moeten echter worden opgelost zonder geweld binnen het raamwerk van de rechtspraak. Dit geldt zowel voor staten als ook voor individuen. Personen die politieke macht hebben moeten werken binnen het raamwerk van een rechtvaardige orde en zich inzetten voor de meest geweldloze en vredige oplossingen die mogelijk zijn. Ze moeten hieraan werken binnen een internationale orde van vrede die zelf bescherming en verdediging nodig heeft tegen mensen die geweld uitoefenen. Bewapening is een verkeerd pad; ontwapening is het gebod van deze tijd. Men vergisse zich niet: er is geen overleving mogelijk voor de mensheid zonder wereldvrede!

C) Jonge mensen moeten thuis en op school leren dat geweld geen middel kan zijn om geschillen met anderen te beslechten. Alleen zo kan een *cultuur van geweldloosheid* geschapen worden.

D) Een mens is onvoorstelbaar kostbaar en moet onvoorwaardelijk beschermd worden. Op dezelfde wijze echter verdienen de *dieren en de planten* die met ons deze planeet bewonen bescherming, behoud en zorg. Grenzeloze uitbuiting van de natuurlijke funderingen van het leven, meedogenloze vernietiging van de biosfeer en militarisering van de kosmos zijn alle schanddaden. Als menselijke wezens hebben wij een speciale verantwoordelijkheid - vooral met het oog op de toekomstige generaties - voor de aarde en de kosmos, voor de lucht, het water en de bodem. We zijn *allen verweven* in deze kosmos en we zijn allen afhankelijk van elkaar. Ieder van ons is afhankelijk van het welzijn van allen. Daarom moet de dominantie van de mensheid over de natuur en de kosmos niet aangemoedigd worden. In plaats daarvan moeten wij het leven in harmonie met de natuur en de kosmos cultiveren.

E) Authentiek menszijn in de geest van onze grote religieuze en ethische tradities betekent dat we zowel in het openbare als ook in het privé-leven op anderen betrokken moeten zijn en tot helpen bereid. We mogen nooit meedogenloos en onmenselijk zijn. Ieder volk, ieder ras, iedere religie moet tolerantie en respect tonen - eigenlijk zelfs grote waardering - voor ieder ander. Minderheden, of het nu raciale, etnische of religieuze minderheden betreft, hebben bescherming en steun nodig.

2. Verplichting tot een cultuur van solidariteit en een rechtvaardige economische orde

Tallose mannen en vrouwen van alle windstreken afkomstig en behorend tot alle religies streven ernaar te leven in solidariteit met anderen en te werken ten behoeve van een authentieke vervulling van hun roeping. Desondanks vinden we wereldwijd eindeloze honger, gebrek en nood. Niet alleen individuen maar bovenal onrechtvaardige instituties en structuren zijn verantwoordelijk voor deze tragedieën. Miljoenen mensen hebben geen werk; miljoenen worden uitgebuit door slechte lonen, worden in de marge van de samenleving gedrongen, hun mogelijkheden voor de toekomst totaal vernietigd. In vele landen is de kloof tussen arm en rijk, tussen mensen met macht en

machtelozen immens. We leven in een wereld waarin zowel het totalitaire staats-socialisme als het onbeteugelde kapitalisme veel ethische en geestelijke waarden hebben uitgehold en vernietigd. Een materialistische mentaliteit verwekt begeerte naar ongebreidelde winst en een graaien naar eindeloze uitbuiting. Deze eisen vergen steeds meer van de reserves van de gemeenschap zonder dat ze het individu ertoe dwingen meer bij te dragen. Het sociale kwaad van de corruptie woekert als een gezwel net zo hard voort in de ontwikkelingslanden als in de ontwikkelde landen.

A) In de grote oude religieuze en ethische tradities van de mensheid vinden we de richtlijn: *Gij zult niet stelen!* Of om het in positieve termen te zeggen: *handel eerlijk en oprecht!* Laten we opnieuw nadenken over de gevolgen van deze oude richtlijn: niemand heeft het recht een ander persoon of de gemeenschap te bestellen of te beroven op wat voor manier dan ook. Verder heeft niemand het recht zijn of haar bezit te gebruiken zonder zorg voor de noden van de samenleving en de aarde.

B) Waar extreme armoede heerst daar verbreiden zich hulpeloosheid en wanhoop, daar vindt steeds weer diefstal plaats omwille van het overleven. Waar macht en rijkdom meedogenloos worden opeengehoopt, komen onvermijdelijk gevoelens van woede, wrok, dodelijke haat en opstand naar boven onder de achtergestelden en gemarginaliseerden. Dit leidt tot een vicieuze cirkel van geweld en tegengeweld. Men vergisse zich niet: er is geen wereldvrede zonder wereldwijde rechtvaardigheid!

C) Jonge mensen moeten thuis en op school leren dat bezit, beperkt als het ook moge zijn een verplichting met zich meebrengt en dat het gebruik ervan tegelijkertijd het algemeen welzijn moet dienen. Alleen zo kan een *rechtvaardige economische orde* opgebouwd worden.

D) Wil de benarde toestand van de armste miljarden mensen op deze planeet, vooral vrouwen en kinderen, verbeterd worden dan moet de wereldeconomie rechtvaardiger gestructureerd worden. Individuele goede daden en hulpprojecten zijn weliswaar onmisbaar, maar ze zijn niet voldoende. De deelname van alle staten en de autoriteit van internationale organisaties zijn nodig om rechtvaardige economische instellingen op te bouwen.

Er moet een oplossing gezocht worden die van alle kanten kan worden geaccepteerd voor de schulden en de armoede van de uiteenvallende tweede wereld en sterker nog voor de derde wereld. Natuurlijk zijn conflicten van belangen onvermijdelijk. In de ontwikkelde landen moet een onderscheid gemaakt worden tussen noodzakelijke en grenzeloze consumptie, tussen sociaal nuttig en niet nuttig gebruik van bezit, tussen gerechtvaardigd en niet-gerechtvaardigd gebruik van natuurlijke bronnen, en tussen een markteconomie die slechts op winst is gericht of een markteconomie die gunstig is in sociaal opzicht en gericht op ecologie. Zelfs de ontwikkelingslanden moeten hun nationale geweten onderzoeken.

Waar ook maar de heersers dreigen de overheersten te onderdrukken, waar ook maar instituties mensen bedreigen en waar ook maar macht recht verdrukt, daar zijn wij gedwongen tot verzet - indien mogelijk zonder geweld.

E) Geheel en al menszijn in de geest van onze grote religieuze en ethische tradities betekent het volgende:

- We moeten economische en politieke macht tot *dienst voor de mensheid* gebruiken in plaats van deze te misbruiken in gewetenloze oorlogen om overheersing. We moeten een geest van mededogen ontwikkelen met hen die lijden, met speciale zorg voor de kinderen, de ouderen, de armen, de gehandicapten, de vluchtelingen en de eenzamen.

- We moeten *wederzijds respect* cultiveren en voorkomendheid, in plaats van alleen maar te denken aan onbegrensde macht en de onvermijdelijke concurrentiestrijd.
- We moeten een *zin voor matigheid en bescheidenheid* waarderen in plaats van een onlesbare dorst naar geld, prestige en consumptie. In hun hebzucht verliezen mensen hun 'ziel', hun vrijheid, hun rust, hun innerlijke vrede, en op deze manier dat wat hen tot mensen maakt.

3. Verplichting tot een cultuur van tolerantie en een leven van waarachtigheid

Tallose mannen en vrouwen uit alle windstreken afkomstig en behorend tot alle religies proberen hun leven eerlijk en oprecht te leiden. Desondanks vinden we over de gehele wereld leugens zonder einde, bedrog, zwendel en hypocrisie, ideologie en demagogie:

- Politici en zakenmensen die leugens gebruiken als een weg tot succes;
- Massamedia die ideologische propaganda verspreiden in plaats van nauwkeurige verslaggeving, misinformatie in plaats van werkelijke gegevens, cynische commerciële belangen in plaats van een loyaliteit aan de waarheid;
- Wetenschappers en onderzoekers die zichzelf overgeven aan moreel twijfelachtige ideologieën of politieke programma's of economische belangengroepen, of die onderzoek rechtvaardigen dat fundamentele ethische waarden geweld aandoet;
- Vertegenwoordigers van religies die andere religies verwerpen als van weinig waarde, en fanatisme en intolerantie prediken in plaats van respect en begrip.

A) In de grote oude religieuze en ethische tradities van de mensheid vinden we de aanwijzing: *Gij zult niet liegen!* of om het in positieve termen te zeggen: *spreek en handel waarachtig!* Laten we op nieuw nadenken over de gevolgen van deze oude aanwijzing: geen vrouw of man, geen instituut, geen staat, kerk of religieuze gemeenschap heeft het recht te liegen tegen andere mensen.

B) Dit is vooral waar

- voor hen die in de *massamedia* werkzaam zijn, aan wie we de vrijheid toevertrouwen te rapporteren in het belang van de waarheid en aan wie we zo de taak van bewaker geven. Zij staan niet boven de moraliteit maar hebben de plicht de menselijke waardigheid, de mensenrechten en fundamentele waarden te respecteren. Zij zijn het aan hun functie verplicht zich te houden aan objectiviteit, oprechtheid en het behoud van de menselijke waardigheid. Zij hebben niet het recht in de individuele privésfeer door te dringen, de publieke opinie te manipuleren of de werkelijkheid te verdraaien;
- voor *kunstenaars, schrijvers* en *wetenschappers* aan wie we artistieke en academische vrijheid toevertrouwen. Zij zijn niet vrij van algemene ethische richtlijnen en moeten de waarheid dienen;
- voor de leiders van de landen, *politici* en *politieke partijen*, aan wie we onze vrijheid toevertrouwen. Wanneer zij liegen tegen hun mensen, wanneer zij de waarheid manipuleren, of wanneer zij schuldig zijn aan omkoopbaarheid of meedogenloosheid in binnenlandse en buitenlandse zaken, dan verspelen zij hun geloofwaardigheid en ze verdienen het hun functies en stemmers te verliezen. Omgekeerd zou de publieke opinie de politici moeten steunen die te allen tijde de waarheid tegen de mensen durven te spreken;
- tenslotte, voor *vertegenwoordigers van religie*. Wanneer zij aanzetten tot vooroordelen, haat en vijandschap tegen aanhangers van een ander geloof, of zelfs gods-

dienstoorlogen aanmoedigen of legitimeren, dan verdienen zij de veroordeling van de mensheid en het verlies van hun aanhangers.

Laat niemand zich iets wijsmaken: er is geen wereldwijde rechtvaardigheid zonder waarachtigheid en menselijkheid!

C) Jonge mensen moeten op school en thuis leren *waarachtig* te denken, te spreken en te handelen. Ze hebben het recht op informatie en onderwijs om in staat te zijn de beslissingen te nemen die hun leven zullen vormen. Zonder een ethische vorming zullen ze nauwelijks in staat zijn het belangrijke van het onbelangrijke te onderscheiden. In de dagelijkse overvloed aan informatie zullen ethische richtlijnen hen helpen te onderscheiden wanneer meningen voorgesteld worden als feiten, belangen versluierd, tendensen overdreven en wanneer feiten worden verdraaid.

D) Authentiek menszijn in de geest van onze grote religies en ethische tradities betekent het volgende:

- we moeten vrijheid niet verwarren met willekeur, of pluralisme met onverschilligheid tegenover de waarheid;
- we moeten *waarachtigheid cultiveren* in al onze relaties in plaats van oneerlijkheid, huichelarij en opportunisme;
- we moeten *constant op zoek* zijn *naar de waarheid* en onomkoopbare oprechtheid, in plaats van ideologische of partijdige halve waarheden te verbreiden;
- we moeten dapper *de waarheid dienen* en we moeten *volharden en geloofwaardig* blijven in plaats van onszelf over te geven aan opportunistische aanpassing aan het leven.

4. Verplichting tot een cultuur van gelijke rechten en partnerschap tussen man en vrouw

Tallose mannen en vrouwen van alle streken en van alle religies proberen een leven te leiden in een geest van partnerschap en verantwoord handelen op het gebied van liefde, seksualiteit en familie. Desondanks zijn er over de gehele wereld afkeurenswaardige praktijken van patriërchaat, dominantie van het ene geslacht over het andere, uitbuiting van vrouwen, seksueel misbruik van kinderen en gedwongen prostitutie. Maar al te vaak dwingen sociale ongelijkheden vrouwen en zelfs kinderen tot prostitutie als een manier om te overleven - vooral in de minder ontwikkelde landen.

A) In de grote oude religies en ethische tradities van de mensheid vinden we de aanwijzing: *Gij zult geen seksuele immoraliteit begaan!* Of in positieve termen: *respecteer elkaar en houd van elkaar!* Laten we opnieuw de consequenties van deze oude aanwijzing overdenken: niemand heeft het recht anderen te degraderen tot louter seksobject, of hen in seksuele afhankelijkheid te brengen of te houden.

B) We veroordelen seksuele uitbuiting en seksuele discriminatie als een van de ernstigste vormen van menselijke vernedering. We hebben de plicht tot verzet wanneer ook maar de overheersing van de ene sekse over de andere wordt verkondigd – zelfs in de naam van religieuze overtuiging; wanneer ook maar seksuele uitbuiting wordt getolereerd, wanneer ook maar prostitutie in stand wordt gehouden of kinderen worden misbruikt. Niemand late zich misleiden: er is geen authentieke menselijkheid zonder een samenleven in partnerschap!

C) Jonge mensen moeten thuis en op school leren dat seksualiteit geen negatieve, afbrekende, uitbuitende kracht is, maar creatief en bevestigend. Seksualiteit als een levensbevestigende kracht die de gemeenschap vormt kan alleen dan effectief zijn als de partners de verantwoordelijkheid aanvaarden voor elkaar geluk te zorgen.

D) De relatie tussen vrouwen en mannen moet niet gekenmerkt worden door bevoogdend gedrag of misbruik, maar door liefde, partnerschap en betrouwbaarheid. Menselijke vervulling is niet hetzelfde als seksueel genoeg. Seksualiteit moet een liefdevolle relatie tussen gelijke partners tot uiting brengen en bevestigen.

Sommige religieuze tradities kennen het ideaal van vrijwillig afzien van het volledige gebruik van seksualiteit. Vrijwillig afzien van seksualiteit kan ook een uiting zijn van identiteit en zinvolheid.

E) Het sociale instituut van het huwelijk wordt, ondanks alle culturele en religieuze variaties, gekenmerkt door liefde, loyaliteit en standvastigheid. Het richt zich op veiligheid en wederzijdse steun aan man, vrouw en kind en moet deze ook garanderen. Het moet de rechten van alle familieleden verzekeren. Alle landen en culturen moeten economische en sociale relaties ontwikkelen die een huwelijk en een familieleven mogelijk maken, menselijke wezens waardig, vooral voor de ouderen. Kinderen hebben recht op toegang tot onderwijs. Ouders moeten hun kinderen niet uitbuiten, noch de kinderen de ouders. Hun relatie moet wederzijds respect, waardering en zorg uitdrukken.

F) Werkelijk menszijn in de geest van onze grote religieuze en ethische tradities betekent het volgende:

- We hebben wederzijds respect, *partnerschap* en begrip nodig in plaats van patriarchale overheersing en vernedering, die de uitdrukking zijn van geweld en tegengeweld oproepen.
- We hebben wederzijdse zorg nodig, tolerantie, gereedheid tot verzoening en liefde in plaats van enige vorm van bezitterige lust of seksueel misbruik.

Slechts wat ervaren is in persoonlijke en familierelaties kan ten uitvoer gebracht worden op het niveau van landen en religies.

IV. Een omvorming van bewustzijn!

De ervaring uit het verleden toont het volgende aan: de aarde kan niet ten goede veranderd worden als we niet een omvorming in het bewustzijn van het individuele en gemeenschappelijke leven bewerkstelligen. De mogelijkheden tot omvorming zijn al vluchtig te zien geweest op gebieden als oorlog en vrede, economie en ecologie, waar in recente decennia fundamentele veranderingen hebben plaatsgevonden. Deze omvorming moet ook bereikt worden op het gebied van ethiek en waarden! Ieder individu heeft een onvervreembare waardigheid en onschendbare rechten en ieder heeft ook een onontkoombare verantwoordelijkheid voor wat hij of zij doet en niet doet. Al onze beslissingen en daden, zelfs onze omissies en ons nalaten te handelen, hebben gevolgen.

Het levend houden van deze zin voor verantwoordelijkheid, het uit te diepen en door te geven aan volgende generaties is de speciale taak van religies. We zijn realistisch over hetgeen we in deze consensus hebben bereikt en daarom dringen wij erop aan dat het volgende in acht dient te worden genomen.

1. Een universele consensus over *vele betwiste ethische kwesties* (van biologische en seksuele ethiek via de massamedia en wetenschappelijke ethiek tot economische en politieke ethiek) zal moeilijk bereikbaar zijn. Desondanks moeten passende oplossingen bereikbaar zijn, zelfs voor vele controversiële vraagstukken, in de geest van de fundamentele principes die wij hier gezamenlijk ontwikkeld hebben.

2. In vele aspecten van het leven is al een nieuw bewustzijn van een ethische verantwoordelijkheid ontstaan. Daarom zouden we verheugd zijn als zo veel mogelijk *beroepsmensen* als artsen, wetenschappers, zakenmensen, journalisten en politici hedendaagse *ethische codes* zouden ontwikkelen die specifieke richtlijnen geven voor de moeilijke kwesties van deze specifieke beroepen.

3. Bovenal verzoeken wij de *verschillende geloofsgemeenschappen* dringend hun *specifieke ethiek* te formuleren: wat heeft iedere geloofstraditie te zeggen over bijvoorbeeld de betekenis van leven en dood, het verdragen van lijden en het vergeven van schuld, over onbaatzuchtige toewijding en de noodzaak van onthouding, over mededogen en vreugde. Deze zullen het al waarneembare wereldethos verdiepen en specificeren.

Afsluitend doen wij een oproep aan alle bewoners van deze planeet. De aarde kan niet verbeterd worden tenzij het bewustzijn van de Individuen veranderd wordt. Wij beloven plechtig te werken aan zo'n transformatie in het individuele en collectieve bewustzijn, aan het ontwaken van onze geestelijke krachten door reflectie, meditatie, gebed en positief denken, aan een *bekering van het hart*. Samen kunnen we bergen verzetten! Zonder bereidheid risico's te nemen en een bereidheid tot opoffering kan er geen fundamentele verandering in onze situatie plaatsvinden! Daarom verplichten wij ons tot een gemeenschappelijk wereldwijd ethos, tot beter wederzijds begrip en tot manieren van leven die de gemeenschap bevorderen, vrede koesteren en de aarde toegewijd zijn.

Wij nodigen alle mannen en vrouwen uit, religieus of niet, hetzelfde te doen.